

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто економічну сутність основних засобів підприємства та їх значення у забезпеченні безперервності господарської діяльності. Досліджено склад та класифікацію основних засобів. Також були запропоновані напрямки підвищення ефективності управління основними засобами.

Ключові слова: *основні засоби, активи підприємства, економічна сутність, класифікація основних засобів, бухгалтерський облік, необоротні активи, управління активами, фінансова звітність.*

Abstract

The article examines the economic essence of fixed assets of an enterprise and their importance in ensuring the continuity of economic activity. Their composition and classification are studied. Also, directions for improving the efficiency of fixed assets management are proposed.

Keywords: *fixed assets, enterprise assets, economic entity, classification of fixed assets, accounting, non-current assets, asset management, financial reporting.*

Вступ

У сучасних умовах господарювання ефективна діяльність підприємства значною мірою залежить від наявності та раціонального використання основних засобів, які становлять важливу складову його матеріально-технічної бази. Основні засоби забезпечують здійснення виробничого процесу, впливають на обсяг виготовленої продукції, рівень витрат та фінансові результати діяльності підприємства. Саме тому правильне розуміння економічної сутності основних засобів, їх складу та класифікації має важливе значення для організації бухгалтерського обліку, проведення економічного аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення підходів до визначення та класифікації основних засобів у сучасних умовах господарювання, що пов'язано з розвитком економічних відносин, змінами у нормативному регулюванні бухгалтерського обліку та підвищенням вимог до достовірності фінансової звітності. Раціональна класифікація основних засобів сприяє підвищенню ефективності їх використання, покращенню управління активами підприємства та забезпечує більш точне відображення інформації у системі обліку.

Питання, пов'язані з дослідженням економічної сутності, також класифікацію основних засобів підприємства, розглядали у своїх працях багато вітчизняних науковців, одними з них є: Бутинець Ф. Ф. [1], Голов С. Ф. [2], Сопко В. В. [3], Білуха М. Т. [4]. Значний внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів обліку необоротних активів зробили Ткаченко Н. М. [5], Ловінська Л. Г. [6], Кужельний М. В. [7], Жук В. М. [8]. Попри те, що було вже чи мало досліджень щодо даного питання, все ж окремі аспекти цієї проблематики потребують подальшого дослідження в сучасних умовах господарювання.

Метою статті є дослідження економічної сутності основних засобів підприємства, визначення їх складу та класифікації, а також обґрунтування напрямів підвищення ефективності управління основними засобами.

Виклад основних результатів дослідження

Основні засоби займають ключову роль для більшості підприємств. Без них підприємство просто не може нормально та ефективно працювати - вони і є тією матеріальною базою, на якій все тримається. Без наявності будівель, обладнання, транспортних засобів та інших елементів основних засобів підприємство не може повноцінно функціонувати. Тому питання визначення економічної сутності основних засобів, їх складу та класифікації має значення і для науки, і для реальної практики.

Вчені по-різному розуміють це поняття «основні засоби». Наприклад, Бутинець Ф. Ф. визначає їх як матеріальні активи, які підприємство використовує у процесі виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг, а також для управлінських потреб, при цьому строк їх корисного використання перевищує один рік [1]. Таке твердження підкреслює довгостроковий характер використання цих активів та їх участь у господарській діяльності підприємства.

Подібну думку висловлює і Голов С. Ф.. В його роботі зазначено, що основні засоби є складовою необоротних активів підприємства та використовуються у господарській діяльності протягом тривалого часу. При цьому їх вартість поступово переноситься на виготовлену продукцію або надані послуги шляхом нарахування амортизації [2]. Це говорить про те, що основні засоби беруть участь у виробничому процесі багаторазово, поступово передаючи свою вартість результатам діяльності підприємства.

Беручи участь у дослідженні роль основних засобів у діяльності підприємства, Сопко В. В. зазначив, що вони є матеріальною основою виробничого процесу, адже саме завдяки їм створюються умови для здійснення виробництва та формування нової вартості [3]. Також в свою чергу, Білуха М. Т. підкреслює, що правильне визначення складу та структури основних засобів є необхідним для належної організації бухгалтерського обліку та проведення економічного аналізу діяльності підприємства [4].

Розглядаючи наукові підходи, стає зрозумілим що основні засоби необхідно розглядати не лише як матеріальні об'єкти довгострокового використання. Вони також виступають важливим економічним ресурсом підприємства, який забезпечує можливість здійснення виробничої діяльності та отримання економічних вигод у майбутньому. Головним в основних засобах можна вважати - це те, що вони можуть тривалий час брати участь у господарській діяльності підприємства, зберігаючи свою фізичну форму та поступово передаючи свою вартість на результати діяльності через амортизацію.

Крім того, необхідно уточнити конкретний склад основних засобів, що до них входить. Загалом, до основних засобів підприємства належать будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, засоби виробництва та господарський інвентар, а також інші матеріальні активи, що використовуються в господарській діяльності підприємства [5]. Така структура допомагає систематично фіксувати наявність та ліквідність основних засобів у системі бухгалтерського обліку.

Окрім визначення складу, вирішальне значення має також класифікація основних засобів. Без класифікації важко фіксувати, аналізувати економічні умови та управляти активами підприємства. Як зазначала Ловінська Л. Г., класифікація основних засобів стосується їх групування за певними ознаками, що допомагає систематично фіксувати їх використання та спрощує процес прийняття управлінських рішень [6].

У наукових дослідженнях та практичній діяльності підприємств основні засоби класифікуються за різними ознаками, що дає можливість більш детально досліджувати їх структуру та особливості використання. Такий поділ дозволяє систематизувати інформацію про наявні активи підприємства, а також забезпечує більш ефективну організацію бухгалтерського обліку та управління ними. Крім того, класифікація основних засобів сприяє кращому розумінню ролі кожного виду активів у виробничому процесі та допомагає оцінити рівень їх використання у господарській діяльності.

Зокрема, одним із найпоширеніших є поділ основних засобів за функціональним призначенням. Відповідно до цього підходу їх прийнято розділяти на виробничі та невиробничі. Виробничі безпосередньо беруть участь у процесі створення продукції або надання послуг, тоді як невиробничі забезпечують соціальні та побутові потреби працівників підприємства. Такий поділ дозволяє краще зрозуміти, яку саме роль відіграють окремі групи основних засобів у діяльності підприємства.

Окрім цього, основні засоби можуть класифікуватися за галузевою належністю. У цьому випадку їх поділяють на основні засоби промисловості, сільського господарства, транспорту, будівництва та інших галузей економіки. Подібний підхід дозволяє враховувати специфіку використання активів у різних сферах господарської діяльності, оскільки кожна галузь має свої особливості організації виробничого процесу.

Ще одним важливим критерієм класифікації є ступінь використання основних засобів. За цією ознакою виділяють діючі основні засоби, які активно використовуються у виробничій діяльності, недіючі, що тимчасово не застосовуються у виробничому процесі, а також ті, що перебувають у запасі або резерві підприємства. Такий поділ дозволяє оцінити ефективність використання основних засобів та своєчасно виявити активи, які використовуються недостатньо ефективно.

Крім того, важливим є поділ основних засобів за формою власності та джерелами їх формування, оскільки це дозволяє визначити, яким чином вони були залучені до господарської діяльності підприємства та на яких умовах використовуються. Такий підхід є важливим для правильного відображення інформації в системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства [7].

Ми вважаємо, що правильна класифікація основних засобів має вирішальне значення для підвищення ефективності управління активами корпорації. Вона допомагає компаніям детальніше зрозуміти стан та використання основних засобів, що дозволяє їм приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо оновлення, реконструкції або утилізації основних засобів.

Крім того, ефективне управління основними засобами є одним із важливих факторів підвищення конкурентоспроможності корпорації. Жук В. М. зазначає, що раціональне використання основних засобів сприяє зниженню виробничих витрат, підвищенню продуктивності праці та покращенню фінансових показників корпорації [8].

Сьогодні особливо важливо навчитися краще використовувати основні засоби. Для кращого управління основними засобами можна модернізувати виробниче обладнання, впроваджувати інноваційні технології, оптимізувати структуру основних засобів, а також удосконалити системи їх обліку та контролю.

Вважаємо, що ключовим напрямком підвищення ефективності управління основними активами є вдосконалення системи бухгалтерського обліку та забезпечення аналітичної підтримки управлінських рішень. Достовірна та своєчасна інформація про стан, зміни та використання основних засобів може допомогти корпоративному керівництву ефективніше планувати інвестиції, оновлювати матеріально-технологічну базу та забезпечувати раціональне використання ресурсів.

Таким чином, наше дослідження показує, що основні засоби є важливою складовою корпоративних активів і відіграють вирішальну роль у забезпеченні операційної ефективності. Чітке визначення економічної природи, складу та класифікації основних засобів є необхідною умовою для створення ефективної системи бухгалтерського обліку та управління корпоративними ресурсами. Крім того, вдосконалення методів управління основними активами сприятиме підвищенню ефективності господарської діяльності підприємств у сучасних економічних умовах.

Отже, коли роздивлятися такий об'єкт обліку як основні засоби з позиції економічної категорії, то слід зазначити, що основні засоби – це відрізок сталої виробничої капіталу, який проявляється у виді засобів праці та поступово, протягом багатьох виробничих періодів, переносить свою вартість на створений продукт.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що основні засоби відіграють важливу роль у роботі будь-якого підприємства, оскільки саме вони формують матеріально-технічну основу виробничого процесу. Вони забезпечують можливість здійснення господарської діяльності, створення продукції або надання послуг та безпосередньо впливають на ефективність функціонування підприємства.

У роботі було розглянуто різні наукові підходи до визначення економічної сутності основних засобів, що дозволило зробити висновок, що вони є матеріальними активами довгострокового використання, які беруть участь у господарській діяльності протягом тривалого часу та поступово переносять свою вартість на результати діяльності підприємства через амортизацію. Також було досліджено склад основних засобів та основні підходи до їх класифікації, що дає можливість більш системно організувати бухгалтерський облік і підвищити ефективність управління активами.

Таким чином, правильне визначення складу, структури та класифікації основних засобів має важливе значення для забезпечення ефективного використання ресурсів підприємства. Удосконалення системи обліку та управління основними засобами матиме позитивний результат, щодо підвищення продуктивності діяльності підприємств, зниженню витрат та покращенню їх фінансових результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Житомир. 2018.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: теорія і практика. Київ. 2019.
3. Сопко В. В. Бухгалтерський облік. Київ. 2017.
4. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку. Київ, 2016.
5. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. Київ. 2020.
6. Ловінська Л. Г. Бухгалтерський облік. Київ. 2018.
7. Кужельний М. В. Організація бухгалтерського обліку. Київ. 2019.
8. Жук В. М. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. Київ. 2017.

Процишена Софія Василівна – студентка групи МФКД-24мз, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний університет, Вінниця, e-mail: protsyshena.05@gmail.com

Науковий керівник: Дзеджула В'ячеслав Васильович, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Україна, Вінниця.

Protsyshena Sofia V. - Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National University, Vinnytsia, email: protsyshena.05@gmail.com

Scientific advisor: Dzhezdzhula Vyacheslav Vasylovych, Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Ukraine, Vinnytsia.